

За наукові КАДРИ

Орган парткому, ректорату, комітету ЛКСМУ та профкому Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

№ 27 (799).

14 жовтня 1964 р.

Ціна 2 коп.

ГЕРОЇЧНИМИ ЗУСПІЛЛЯМИ

СЬОГОДНІ, 14 жовтня 1964 року, минає 20 років з того неабутнього дня, коли завершилось визволення Радянської України від фашистських загарбників.

Український народ відзначає цей день як своє велике свято, посилаючи щире вдячність Радянській Армії-визволительці, братнім народам Радянського Союзу, які під керівництвом Комуністичної партії подали велику та всесторонню допомогу Україні у важкий час, коли вона була в горі, крові та руїнах.

Тяжкі випробування лягли на плечі українського народу під час Великої Вітчизняної війни. Радянська Україна однією з перших республік зазнала гіркоти відступу. Але загарбання України відбулось не так, як цього хотіли фашисти. Кривавого агресора зустріли і переплутали його плани героїчні прикордонні застави, славні захисники міст-героїв — Києва, Одеси та Севастополя, напружені бої в районі Харкова, Донбасу, сміливий опір народних ополчень і партизанських загонів. Не вдалось фашистам зламати й поставити на коліна український народ в роки чорної окупації.

Україна відповіла фашистам могутнім партизанським рухом. Організатором його стала комуністична партія. На Україні було залишено для створення підпілля 38 тисяч комуністів.

З ініціативи ЦК ВКП(б) був створений Український Штаб партизанського руху. На Україні діяло 46 партизанських з'єднань, кілька тисяч партизанських загонів, диверсійних груп і підпілних гуртків, які об'єднували сотні тисяч партизан і партизанок. Славні партизанські рейди по Україні з'єднань Ковпака, Федорова, Сабурова, Наумова, Мельника, Шушманова, Шукаєва, безсмертні подвиги «Молодої Гвардії», «Партизанської Іскри», «Народної Гвар-

дії ім. Франка», «Ленінської Іскри», героїв кримських і одеських катакомб золотими сторінками записані в історію українського народу.

В партизанських боях, в підпіллі ще більше загартувалась дружба народів Радянського Союзу. Досить відзначити, що в парти-

Легендарним став подвиг 55 моряків і 12 піхотинців під командою старшого лейтенанта Ольшанського в боях на підступах до Одеси. 18 атак відбили герої і утримали плацдарм до приходу радянських військ. Усі 67 воїнів були удостоєні високого звання Героя Радянського Союзу. Кожна з бойових операцій героїчної епопеї визволення України — Київська, Кореунь-Шевченківська, Нікопольська, Одеська та інші — дали тисячі героїв.

Вирішальні бої за завершення визволення України почались під час Львівської операції влітку

Війська Першого Українського Фронту форсують Дніпро в районі Києва (листопад 1943 року).

Фото АПН

занських загонах України були представлені 63 національностей Радянського Союзу. Ця спільна боротьба та взаємодопомога ще більше посилилась і розгорнулась, коли в січні 1943 року Радянська Армія вступила на територію України.

Героїчна епопея визволення України наповнена яскравими прикладами масового героїзму радянських воїнів. На першому етапі визволення України незабутнім є подвиг 25 воїнів під командою лейтенанта Широкіна в районі Харкова, де вони стояли на смерть і не пустили німецькі танки. Всі були удостоєні звання Героя Радянського Союзу.

Безсмертним став подвиг радянських воїнів і в битві за Дніпро в 1943 р., 745 солдатів, офіцерів, генералів були удостоєні звання Героя Радянського Союзу.

ПО МІСЦЯХ БОІВ

ЧЕРГОВЕ засідання гуртка студентів-заочників було присвячене 20-річчю звільнення України від фашистських загарбників.

25 членів гуртка на чолі з доцентами кафедри наукового комунізму Д. Бельфором, А. Введенським виїхали до Севастополя.

Гуртківці здійснили екскурсії по місцях боїв періоду оборони та звільнення Севастополя: Малахов курган, Сапун-гора, Мис Херсонес. Потім заслухали доповідь студента-заочника V курсу історичного факультету В. Корнікова на тему: «Змагання за комуністичний труд та побут в місті-герої Севастополі».

добу — в чотири рази більше, ніж десять років тому. В 1953 році хімічна промисловість республіки давала 1 мільйон 943 тисячі тонн мінеральних добрив, а в 1963 — 5 мільйонів 380 тисяч тонн. Виробництво синтетичних та штучних волокон збільшилось з 4,7 тисяч тонн в 1953 р. до 27,8 тисяч тонн в 1963 р.

РЕСПУБЛІКА успішно виконує завдання семирічного плану. Обсяг валового виробництва промисловості за п'ять з половиною років виріс на 56 процентів замість накреслених 50 процентів. За цей час випуск хімічної продукції збільшився понад 2,2 разів, продукції машинобудування — в 2,1. Помітні зміни відбулись в сільському господарстві. Землероби України в 1964 р. виростили добрий урожай

Успіхи в землеробстві дали змогу створити міцну основу для дальшого піднесення тваринництва.

Впорівнянні з довоєнним 1939 роком населення України збільшилось приблизно на чотири з половиною мільйонів чоловік. Тільки за п'ять років семиріччя в містах збудовано 70 мільйонів квадратних метрів нового житла. За цей час понад сімсот тисяч сімей справили новосілля в селах. Збудовано багато шкіл, дитячих садків та ясел, лікарень, клубів. В живописних місцях — нові санаторії та будинки відпочинку.

УСПІХИ української республіки є наочним доказом великих творчих сил, що закладені в соціалістичному суспільстві.

(АПН)

ДОКАЗ ВЕЛИКОЇ СИЛИ

СТРАШНИЙ слід залишили на українській землі загарбники. Вони зруйнували й спалили 714 міст та посольств, 28 тисяч сіл. Майже 10 мільйонів чоловік залишилось без житла. Ворог перетворив у руїни понад 16 тисяч заводів, фабрик, шахт, пограбував, зруйнував тисячі колгоспів, радгоспів, величезну кількість шкіл, інститутів, університетів, театрів, клубів, лікарень.

Народному господарству Ук-

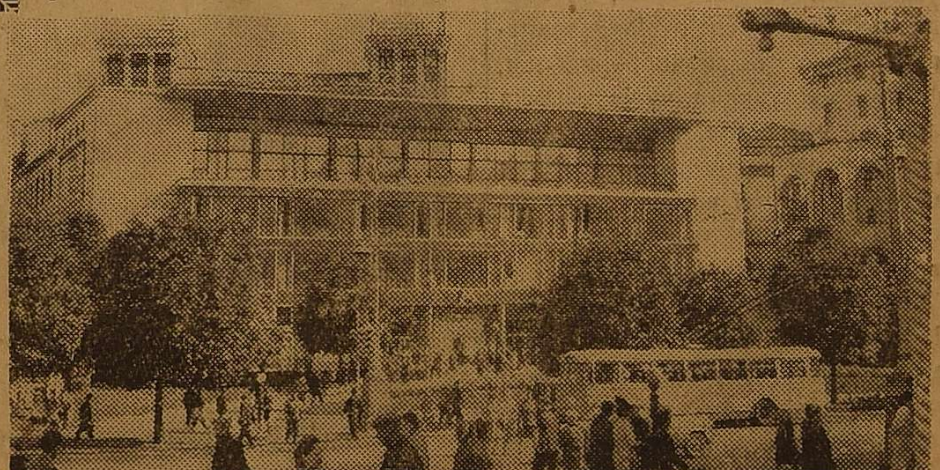
раїни було нанесено збиток, що рахувався величезною сумою — 285 мільярдами карбованців (за цінами 1941 р.).

ЩЕ йшла війна, а Комуністична партія та уряд СРСР прийняли Постанову про відбудову господарства Української республіки. В роки відродження і нового піднесення свого народного господарства, як і в роки війни, Україна спиралась на всю силу й могутність Радянського Союзу, ве-

лику силу дружби радянських народів. Це дало змогу в короткі строки залікувати важкі рани війни.

ОСОБЛИВО швидко розвивалась економіка республіки, поліпшився добробут народу за останнє десятиріччя. В 2,7 разів збільшився випуск валової продукції промисловості.

Електростанції України виробляють зараз 240 мільйонів кіловат-годин електроенергії на

КИЇВ СЬОГОДНІ. СТАНЦІЯ МЕТРО «ХРЕЩАТИК».

Фото К. ШАМШИНА.

Фотохроніка ТАРС.

20-РІЧЧЯ ВИЗВОЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ВІД ФАШИСТСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ

1944 р. Територія теперішніх Львівської і Івано-Франківської областей була останньою частиною Радянської України, що була визволена Радянською Армією в кінці літа й на початку осені 1944 р.

Після завершення визволення Радянської України наша армія протягом другої половини жовтня 1944 р. подала руку братерської допомоги населенню Закарпатської України, яке протягом віків прагнуло возз'єднатись з своєю матір'ю—Україною. Віковична мрія

закарпатських українців здійснилась.

20 років напруженої творчої праці українського народу пройшло з часу завершення визволення Радянської України від фашистських загарбників. Радянська Україна піднялась з руїн, заліковано страшні рани війни, відбудовано народне господарство.

Під керівництвом Комуністичної партії український народ домігся величезних успіхів у своєму національному розвитку, в будівництві комунізму. Вдячність волюбних народів завоювала тверда й послідовна боротьба Радянської України за мир і демократію.

Разом з усім українським народом достойно вносили свою лепту в справу комуністичного будівництва й Одеський державний університет. Про це переконливо свідчать успіхи університетських учених, а також вісті з колгоспних полів Одещини, де успішно несли трудову вахту студенти й працівники університету.

Український народ зустрічає 20-річчя визволення України від фашистських загарбників в розквіті своїх національних сил, щасливий і сильний в славній сім'ї радянських народів.

П. ВОРОБЕЙ.

А ТЕПЕР — ЗА НАВЧАННЯ, ДРУЗИ!

Розпочались заняття...

Фотоетюд.

ЕСТАФЕТА СУМЛІННОСТІ

Цей осінній ранок був таким же прозорим та теплим, як і попередні. А для студентів-філологів — особливий. 9 жовтня після сільськогосподарських робіт у них почалися заняття.

Дев'ять година. До факультету йдуть святково вбрані, веселі й милі дівчата, підтягнуті юнаки. Після місячної перерви — знову за університетською лавою.

І 7 вересня провулок Маяковського наповнювався радісними голосами, метушнею. Але дівчата були в іншому одязі — зручному для роботи. Тоді філологи виїжджали на роботу в Білявський район.

Перед від'їздом вони звернулися до всіх студентів університету з закликком самовіддано працювати на колгоспних ланах. З першого дня організовано включилися в роботу — заклик зобов'язує. Відтоді минуло понад місяць.

Загомоніли аудиторії, коридори. Привітання, розмови. Дзвоник. Пожвавлення вливається в аудиторію, вшухає. Коридори принишкли, готують тишу. Йдуть заняття.

Філологи помножили трудові традиції свого факультету. Радгосп «Дружба» перший в управлінні Білявського району виконав план здачі овочів державі. В тому

значна доля праці третьокурсників. Кращі з них: Г. Федорова, О. Омельченко (російський відділ), Д. Буханенко, Я. Шпанко (український відділ) та багато інших. Правління радгоспу винесло їм подяку.

В радгоспі імені Леніна добре себе зарекомендували Л. Гордієнко, Н. Михальчук, З. Кривенко й інші з другого українського.

Не відстав і перший курс Сумлінно працювали в радгоспі «Жовтневої революції» З. Бойко, Т. Мамушенко, В. Бондарчук, Л. Маньківська, С. Шевчук (українське відділення), Л. Іваницька, Л. Казанлій, М. Донець, Г. Лопатіна, В. Залізник, Ж. Ткаченко з російського відділення.

За час роботи першокурсники ближче познайомились, здружились. Кращі групи й курси були відзначені на «Дошці пошани». І тут філологи не з останніх.

Підсумки робіт по факультетах ще не підведені, ще не визначена першість, та сміливо можна сказати: філологи успішно стартували й з честю завершали трудовий місяць.

Іде навчання. Віряться, що трудове сумління студенти філологічного факультету пронесуть і в навчанні.

П. ГАЙОВИЙ.

ТИХО було в університеті в останній час. Пусті стояли аудиторії — більшість студентів знаходилась далеко від міста — в колгоспах і радгоспах Комінтернівського та Білявського районів Одещини. Вони поїхали туди, щоб допомогти трудівникам полів зібрати урожай щедрої осені.

Нелегко було нашим студентам. Але завдання, в основному, виконали. Добре попрацювали!

А тепер — наступила пора навчання. Всі свої сили треба спрямувати на те, щоб наздогнати упущений час, з повним напруженням сил навчатися і успішно завершити семестр.

За навчання, друзі!

В ПАРТКОМІ ОДУ

НА черговому засіданні парткому обговорювалось питання «Про роботу вечірніх відділень фізичного та історичного факультетів».

Партійний комітет відзначив, що на цих факультетах вчені ради та партбюро приділяють належну увагу навчанню на вечірніх відділеннях. Лекції тут читають висококваліфіковані спеціалісти, практичні заняття проводяться на належному науково-методичному рівні.

Але, разом з тим, є і серйозні недоліки в роботі вечірніх відділень. Ще не все зроблено для того, щоб підвищити успішність студентів. Недостатньо ведеться боротьба з пропусками занять, слабкий зв'язок громадських організацій факультетів зі студентами.

Партійний комітет накреслив ряд заходів, здійснення яких дозволить покращити постановку навчання на вечірніх відділеннях.

В КЛАСАХ, СЕРЕД ШКОЛЯРІВ ЯК ІДЕ ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

ПЕДАГОГІЧНА практика займає чимале місце в підготовці студентів до роботи в школі.

Озброєні теоретичними знаннями з педагогіки, психології та методики викладання, вони мають можливість застосувати їх на практиці, набути необхідне вміння і навички в роботі з дітьми.

Зараз педагогічну практику в школах міста проходять студенти біологічного та хімічного факультетів. Закінчився перший етап навчально-виховної практики, студенти приступили до стажерської. Тому можна підбити деякі підсумки.

Більшість студентів, які проходили практику в школах № 9, № 35, № 4, мають тверді знання з біології та хімії. Вони намагаються внести в урок елементи нового, знаходять дуже цікавий додатковий матеріал, виготовляють наочне приладдя. І тому уроки студентів Ткаченко, Маслюк, Плотникової, Севастьянової, Єгорової, Семенюк завжди проходять жваво, цікаво. Ці студенти установлюють тісний контакт з класом, прагнуть до того, щоб учні активно працювали на всіх етапах уроку.

Далеко гірші справи, особливо спочатку, були у студентів Маковоз і Молдаванова. Правда, останні уроки Молдаванова свідчать про те, що він врахував зауваження методистів, переборює в певній мірі ніяковість і невпевне-

ність в своїх силах, активніше почав працювати з учнями.

Як показала практика і цього року, студенти-біологи не мають

ДЕЯКІ ПІДСУМКИ

глибоких знань з хімії, особливо це проявляється в школах № 35, № 10 та інших, де працюють кращі викладачі міста. Тому інколи учні старших класів краще знають

хімію, ніж студенти, які прийшли їх навчати. Більше миритися з таким положенням не можна.

Деканатам біологічного та хімічного факультетів необхідно спільними зусиллями перебороти відставання біологів, щоб вони виходили з стін університету в такий же мірі озброєні знаннями з хімії, як і з біології.

Проводячи виховну роботу, студенти розповідають про сторічний ювілей нашого університету, що викликає велику зацікавленість учнів.

Доцент Т. ФЕДОВА.

СТАЖЕРИ

МІСЯЦЬ тому студенти V курсу філологічного факультету вийшли на стажерську педагогічну практику.

Після того, як були вивчені теоретичні курси, одержано знання з психології, педагогіки, методик викладання, і була вже позаду педагогічна практика, філологістажери почали оволодівати основами педагогічної майстерності безпосередньо в класі, працюючи з дітьми.

Протягом першої чверті вони замінюють викладачів в учбовій та виховній роботі, вчаться будувати педагогічний процес (якраз процес навчання і сприймання, а не тільки давати уроки!), вчаться аналізувати свої успіхи та помилки.

Вже декілька років на факультеті проводиться цей вид учбової виробничої підготовки майбутніх викладачів. І кожен рік дає чудові результати.

Студенти добре підготувались до практики й з перших днів навчального року розпочали учбову й виховну роботу в своїх класах. І хоча рано ще підбивати підсумки, але й зараз можна сказати про роботу деяких студентів-стажерів.

Цікаво, з великою відповідальністю проводять уроки студенти Качан, Клочек, Молчанов, Ткач, Боярицька, Драганова, Чумаченко, Горбова та багато інших. Кожний студент виготовляє необхідне наочне приладдя, передбачає систему уроків, оволодіває вмінням виразно прочитати художній текст, правильно підібрати запитання для бесіди.

Включились філологи й в позакласну роботу. Студент Качан поживав діяльність літстудії школи, Виноградський, Драганова та інші готують літературні вечори, Молчанов провів чудову дводенну туристську подорож учнів.

Зустрілись студенти й з деякими труднощами. Не всі зразу змогли розподілити свій робочий час. Давалося взнаки й невміння працювати з книжкою. В перші дні студенти намагалися з методичних посібників все перенести в свої конспекти, а інші, зустрівшись з труднощами, губились...

Але поруч з ними викладачі-консультанти. І приємно, що більшість з них — наші випускники — кращі вчителі шкіл міста. Ми можемо гордитися ними. Це В. Самоніна, В. Крутиус, Н. Гончарова (школа № 1), В. Рікерт, Р. Куринська (школа № 2), М. Басенко, Л. Бондаренко (школа № 3), М. Зозіна, В. Кобилянська, Т. Верховська, О. Чорна (школа № 5), Л. Кривенко (школа № 6), В. Супрун, І. Казмирович, К. Ременяк (школа № 7) та інші. Вони діляться зі студентами досвідом,

стажерська практика філологів стала значною подією педагогічного життя Котовська. Керівники шкіл намагаються надати допомогу стажерам: проводити екскурсії, вечори, виставки, організувати навчально-виховну роботу. Це підвищує ефективність педагогічного процесу, покращує роботу шкіл.

Слід закріпити й розширити зв'язок факультету з Котовськом. Потрібно допомогти місту в культурно-політичній роботі.

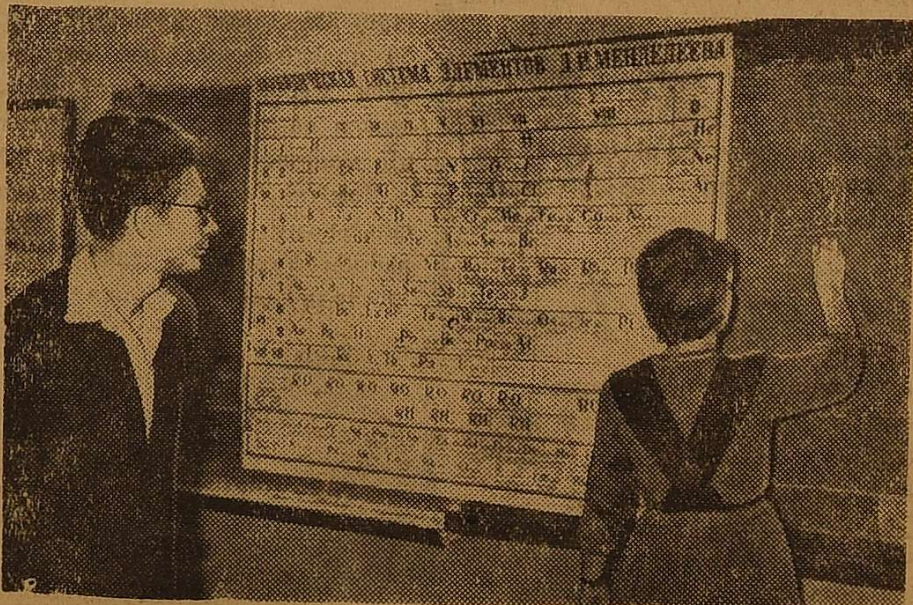
Доцент Ф. ГОЛЬДІН.

У ВЕЧІРНІХ ШКОЛАХ

УСПІШНО проходить педагогічна практика у студентів-вечірників біологічного факультету. Вони проводять роботи не тільки у вечірніх школах міста, але й у змінній школі при Канатному заводі.

Практика ця має свою, не завжди позитивну специфіку: заняття з 19 до 23 годин 30 хвилин, слабе відвідування учнів, велика кількість матеріалу, що треба подати (аджеж тут година охоплює два уроки денної школи), обмеженість в часі на підготовку до уроків у самих практикантів.

Але незважаючи на всі труднощі, студенти т. т. Гаднев, Бондар, Васильєв, Федопова, Жукова та інші добре дають уроки з біології, використовують на них самостійно виготовлені наочні приладдя. Л. ВАСИЛЬЄВА.

Студенти хімічного факультету успішно закінчують довготривалу педагогічну практику в школах нашого міста.

НА ЗНІМКУ: студент V курсу БУТЄВ проводить урок з хімії в дев'ятому класі середньої школи № 9.

НАША СЛАВА, НАША ГОРДИСТЬ!

УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

СЕРЕД тих, хто в пору чорного історичного лихоліття, коли українське друковане слово кохало в лабетах царської цензури, зробив помітний внесок для того, щоб золотий засів російської демократичної літератури пожали й українці, талановитий поет з Кубані Василь Семенович Мова, який друкувався під прізвиськом Лиманський.

В. Мова опублікував в 1861 р. перші віршовані спроби в журналі «Основа». Потім дев'ятнадцятилітній поет замовк трохи не на два десятиріччя. Озався лише незадовго до передчасної кончини, що сталася в Катеринодарі на початку літа 1891 року. На превеликий жаль, доля тих поезій невідома.

Дістаючи освіту в Харківському університеті (1863—1868 рр.) — спочатку на філологічному, а потім на природничому факультеті, — В. Мова-Лиманський захопився перекладами російських поетів і зокрема Михайла Лермонтова. Переспівані тонким ліриком-реалістом чотири вірші Михайла Юрійовича — «Ой, виходжу у ночі я на дорогу», «Ночувала хмарка золотенька», «Гірські верховини» та «Мовби надгробок занедбаний» — свідчать про глибоке розуміння перекладачем ідейної суті першотвору та вміння передати його художні особливості іншою мовою.

Літературний доробок В. Мови-Лиманського чекає на свого діяльного дослідника. Сподіватимемося, що вийде й збірка цього незаслужено призабутого поета.

Василь ОРЕЛ.

***

Нижче ми друкуємо вірш М. Ю. Лермонтова в перекладі В. Мови-Лиманського.

Ой виходжу у ночі я на дорогу,
Крізь імлу блищить вона чудово;
Ніч мовчить, пустеля слуха бога
Й зірка з зіркою бесідуєть
безмовно.
В небесах величність і пишнота
І земля в блакитнім сяйві спить...
Та чого ж мені в душі така
нудота?
Чи я жду чого, чи жаль в душі
бринить?
Гей нічого вже на світі сім
не жду я,
І за прошлим я нітрохи
не шкодую;
Тільки волі та спокою рад би я
зажити,
Радий би заснути і спочити
Та не тим спокоем замертвілим
А б бажав зйти у забуття,
А щоб сили у душі бриніли
І хитало груди щоб життя.
І щоб день і ніч, люлікаючи мене,
Гарний голос чийсь про любові
співав
І щоб дуб, із віку в вік зелений
Шелестів мені і віттям ковляв...

ВШАНУВАННЯ великого російського поета в ці ювілейні дні стало великим і яскравим святом нашої країни. Воно викликає глибокі й різноманітні почуття. Оживають в пам'яті лермонтовські образи, лунають в думках могутні, чудові вірші...

Поет тим і великий, що, художньо відобразивши основний зміст своєї епохи, повинен сучасником увійти в життя людей наступних поколінь. І мабуть найголовніше, що ми бачимо сьогодні в Лермонтові, людині, яка жила століття тому, це співзвучність його ліри з нашим життям — його устремліннями і його боротьбою.

Великий поет, голос якого умів лунати «как колокол на башне вечно», во дни торжеств и бед народных», сприймається нами, як втілення тієї естетичної міри, до якої закликає партія і народ нашу літературу й мистецтво. Вирішуючи завдання нашої літератури сучасності, представники літератури соціалістичного реалізму знаходять в Лермонтові художника, який зумів переступити історичний рубіж і увійти в нову епоху.

Поет близький нам своїми ідеями взаємоповаги й сердечними симпатіями до народів різних національностей.

Лермонтов був на Україні, миловався нашим Дніпром, був знайомий з українським фольклором, захоплювався українським народним гумором. Любов поета до України, як і любов його до рідного краю, була діяльною. Він не підтримував офіційної версії про Україну — «малоросійську Аркадію», «слов'янську Азонию», «Італію Росії». Як і Т. Г. Шевченко, великий поет Росії зосередив свою увагу на основному соціальному конфлікті України. Цим і була викликана любов українського народу до Лермонтова.

Глибокі почуття поета до народів Кавказу. Він не обмежувався своєю симпатією до усної народної творчості, до природи краю. Його любов була дійовою. Треба було вірити в моральні сили народу, щоб знайти в ньому образ Мцирі, в якому поет найповніше зосередив своє уявлення про позитивного героя. Піддаючи критиці царських завойовників на Кавказі й виражаючи своє співчуття гірським народам, поет вигукує:
Я думал: жалкий человек.
Чего он хочет?.. Небо ясно,
Под небом места много всем,
Но беспрестанно и напрасно
Один враждует он, зачем?

В нашу епоху ці рядки, створені понад сто років тому, набувають нової сили, яка робить великого поета минулого нашим сучасником в боротьбі за найближче: мир між людьми.

На відміну від багатьох своїх сучасників, Лермонтов жив вірою

в свій народ, в його історичному минулому бачив підтвердження надії на майбутнє. Поетичне натхнення поет знаходив в тих вузлових подіях вітчизняної історії, в яких розкривався вільнолюбний дух російського народу.

Джерелом його натхнення став пам'ятник слов'янської волності — Новгород, в його творчу лабораторію увійшов образ Пугачова. А знаменне з дитячих років кожним своїм рядком «Бородіно!» І цією любов'ю до вітчизни «истинной, святой и разумной» нам близький Лермонтов сьогодні.

В сучасній літературі, що служить «моральному» забезпеченню комунізму, Лермонтов — не історія далекого минулого. Його вірші вчать ненависті до ворога, вони надихають на любов до рідного краю, вони співзвучні нашій епосі, що зосередила свої матеріальні ресурси на побудову комуністичного суспільства. В цьому великому поході Лермонтов — наш сучасник, його вірші завжди з нами.

Доцент Л. БЕРЛОВСЬКА.

РОЗСТРІЛЯНА ПРАВДА

ЛЕРМОНТОВ! В цьому, тепер всевітньо відомому і улюбленому імені, наша слава, наша гордість, наше безсмертя. Поет-патріот, пристрасний борець за щастя і свободу трудового народу, нещадний викривач царського самодержавства — таким увійшов Михайло Юрійович в скарбницю вітчизняної та світової літератури. Він стоїть в одному ряду з кращими синами народу — з геніальним Пушкіним і велетом Шевченком. Він рідний їм і духом своєї творчості й своєю трагічною долею. Від руки царського найманця дістав смерть Пушкін, жорстока солдатчина виснажила й звела в могилу Шевченка, волею Миколи-палкіна було розстріляно Лермонтова.

Так, розстріляно! Розстріляно правду, славу й гордість народу. Розстріляно, але не вбито. Вона, як той безсмертний легендарний Прометей, прикутий ланцями до крем'яних скель Кавказьких гір, оживала та сіяла всіма гранями своєї величчя, чистоти й благородства.

Розстріл поета рукою майора Мартинова підняв на ноги всю прогресивну Росію. Один з сучасників цієї трагедії Полеводін писав тоді, що звістка про загибель

поета, мов блискавка, пронизала все місто П'ятигорськ. Натоп народу не відходив від квартири поета. Його тіло вкривали квіти, духмяні квіти народної шани та любові. Скорботні звістки проникли в інші міста російської імперії. Царські сапрапи зробили все, щоб правда про смерть поета залишилась таємницею. З П'ятигорська в день дуелі було відправлено три депеші-донесення. Одна — царю Миколі, друга — військовому міністру, третя — начальнику третього відділу Бенкендорфу. Імператор і всержитель на це повідомлення кинув презирливо та їдко: «собаці — собача смерть!». Цензурі було дано суворий наказ: дуель поета обійти мовчанням. В зв'язку з цим в деяких журналах появилось досить незрозуміле повідомлення: «15 июля, около пяти часов вечера разразилась ужасная буря с молнией и громом. В это самое время, между горами Машук и Бештау, скончался лечившийся в Пятигорске М. Ю. Лермонтов».

Загибель Лермонтова схвилювала громадськість Одеси. Громадяни приморського міста знали й шанували творчість поета. Його пристрасні поезії друкувалися на сторінках одеської періодики, поширювалися в рукописних списках.

Незабаром після дуелі газета «Одесский вестник» (№ 62, другого серпня, 1841 р.) одною з перших, незважаючи на цензурні рогатки, друкує на видному місці, на першій сторінці, крупним шрифтом таке повідомлення:

«Здесь получено из Пятигорска прискорбное известие о кончине М. Ю. Лермонтова, одного из любимейших русских поэтов и прозаиков, последовавшей 15-го минувшего июля. В бумагах его найдено несколько небольших, неоконченных пьес».

Як бачимо, це повідомлення одеської преси має суттєву різницю від офіційного повідомлення. Тут висловлено жаль, є натяк про трагічний кінець життя поета, говориться про значення і популярність творчості Лермонтова. Воно в якійсь мірі протистоїть версії царських прислужників про випадкову й трагічну смерть Лермонтова не від руки вбивці, а через власний недогляд під час бурі.

Повідомлення одеської газети про смерть поета викликали роздуми та догадки, вони до якоїсь міри розкривали таємницю про розстріляну правду, про вбивство титана російської класичної літератури, великого сина народу Михайла Юрійовича Лермонтова.

Доцент І. ДУЗЬ.

В. ФАБІАНСЬКА.

ПАМ'ЯТІ ПОЕТА

ГРОМАДСЬКІСТЬ університету широко відзначає 150-річчя з дня народження Михайла Юрійовича Лермонтова.

15 і 16 жовтня у Будинку вечерніх відбудеться ювілейна наукова конференція, присвячена М. Ю. Лермонтову.

Поряд з ученими університету доцентами З. А. Бабайцевою, І. І. Цукерман, Е. В. Владимировою, Б. О. Шайкевичем, науковими працівниками Одеських музеїв Н. К. Островською та Л. Н. Гуровою на конференції виступлять випускники філологічного факультету Л. Унегова, І. Левіна, Л. Дідора. Їх доповіді — результат сталого інтересу до творчості М. Ю. Лермонтова, що вони вивчали при написанні дипломних робіт.

Члени кафедри з циклом лекцій про творчість поета виступлять перед трудящими міста.

В ювілейний рік деякі дипломанти кафедри російської літератури обрали для дипломних робіт цікаві теми, зв'язані з творчістю М. Ю. Лермонтова.

СЕЛО Лермонтово, колишні Тархани. Тут пройшло дитинство великого російського поета, сюди він приїжджав у гості до бабусі, тут знаходиться його могила — він похований в склепі під білою каплицею в центрі села.

Все, що зв'язано з іменем улюбленого поета, збирається і старанно зберігається в музеї М. Ю. Лермонтова, створеному в садибі, що колись належала його бабусі. Музей було відкрито в липні 1939 року, і з того часу 27 липня — день смерті поета — щорічно відзначається при великому напливі народу.

Старий барський будинок, оточений парком, липовими алеями, що ведуть до річки Милорайки. Ставки, фруктові сади — такий вигляд мала садиба С. А. Арсенєвої. А внизу, під гіркою, розкинулось село, куди часто заходив майбутній поет.

Тут все нагадує про нього. Дуб, за переказами посаджений Лермонтовим, старий трухлявий в'яз, до віток якого прив'язували гойдалку для маленького Миші.

В будинку-музеї знову створено обстановку, подібну тій, що була при житті Лермонтова.

Серед експонатів — особисті речі, що належали поету та його близьким, портрети Лермонтова, картини, написані ним, знімки з автографів його творів.

В центрі села поруч з Михайло-архангельською церквою, що була збудована Арсенєвою в 1840 році, знаходиться капличка над родинним склепом. Тут, посередині каплиці стоїть чорний мармуровий пам'ятник з написом — Михайло Юрійович Лермонтов. Над каплицею, начебто виконуючи бажання поета, шумить столітній дуб.

...Надо мной чтоб, вечно зеленая,
Темный дуб склонялся и шумел...

НА ЗНІМКУ: Будинок-музей.

НАПЕВНО, найнудніші хвилини в житті припадають на долю від'їжджаючих. Але ось пробило відправлення на вокзалі, то-ненько прокричав тепловоз, майже безшумно завертілись колеса — всі з полегшенням зітхнули...

В нашому купе йшов розподіл місць.

Вітя Зубрій з задоволенням розлігся на своєму суцільнодерев'яному ліжку. Танечка, п'ятирічна дівчинка з сусіднього купе, з зацікавленістю заглянула до нас і, побачивши на сильних плечах Віктора спортивну майку, запитала:

— Цей дядько чемпіон?
— Так, так, але по киданню пончиків, — хором відповіло декілька голосів...

ПРАКТИКА розпочалась зі знайомства з архівом. Їх в Харкові два: Центральний Державний Архів Жовтневої революції та соціалістичного будівництва

(ЦДАЖР) і Філіал Центрального Державного Історичного Архіву (ЦДІА).

З першим нас познайомила завідувача Архівом Фані Олександрівна. Вона розповіла про матеріали, які тут зберігаються, про стан архівної справи в СРСР. Потім ми побували в сховищі, стелажі якого мають довжину до 12 км.

В архіві до 3000 фондів, що зберігають близько 1 мільйона одиниць.

Ми відвідали також реставраційну майстерню і познайомились з лабораторією мікрофільмів.

Олександра Дмитрівна Катруха розповіла про філіал ЦДІА, яким вона завідує. Філіал засновано в 1880 році й він зберігає документи з XVI сторіччя до 1917 року. Нам показали документи, серед яких жалувана грамота Петра I Слобідським полком, укази Петра I та Катерини II, універсали Бог-

дана Хмельницького, стовпці діловодства XVII століття, листи Петра I, рукописи Сковороди та інші. До речі, в архіві є фонд професора Харківського університету доктора фізико-технічних наук Пільчикова. Колоритна фігура цього прогресивного вченого зацікавила нас не тільки тому, що він

З ЗАПИСНОЇ КНИЖКИ СТУДКОРА

першим в Росії сказав про величезні багатства Куреської магнітної аномалії, але й тому, що ім'я цього професора зв'язане з Новоросійським університетом, в якому він працював 9 років. Григорій Цветковський з інтересом взявся за розроблення теми: «Громадсько-політична діяльність Пільчикова». Треба гадати, що його рефе-

рат зацікавить не тільки студентів-істориків.

ВСІ працювали з захопленням, підбираючи матеріали до тем своїх дипломних робіт чи рефератів. У вільний від роботи час знайомились з визначними місцями Харкова.

На другий день нашого перебування в місті ми відвідали історичний музей та музей образотворчого мистецтва.

А як змінило своє обличчя місто за післявоєнні роки!

Харків — велике і своєрідне місто. Своєрідність його не тільки в заводах, наукових установах (в місті понад 40 галузевих науково-дослідних інститутів), вулицях, парках, великих нових жилих масивах, як Павлове поле, але й в тому, що це місто молодості, місто вузів (їх — 22) студентів тут більше, ніж, наприклад, в Англії.

З великим інтересом ми оглядали музей образотворчого мистецтва, що має 3 відділи: російського і українського, радянського, західноєвропейського. Засновано музей в 1931 році на базі Української картинної галереї, де були об'єднані фонди музею Харківського університету та Міського художнього музею, а також деякі особисті зібрання. Експозиція побудована в історико-хронологічній послідовності. В музеї експонується багато оригінальних полотен великих художників XV—XX століття, зокрема, російських передвижників. Немає сумніву, прикрасою експозиції є відома картина Рєпіна «Запорожці лишуть листа турецькому султанові» (другий варіант), що передана Радянським урядом Харкову на батьківщину художника. В музеї є портрет С. Крамської роботи ідейного вождя та натхненника передвижників І. Крамського, перший варіант картини Ге «Пушкін в селі Михайлівському» та багато інших цінних полотен, серед яких картини В. Сурикова, В. Маковського, І. Прянішнікова, Г. М'ясоєдова, І. Шишкіна та ін. Тут є найбільше в країні зібрання лірика

художника-харків'янина С. Васильковського. В залі зарубіжного мистецтва експонуються твори італійського мистецтва, голандського, французького. Привертають увагу роботи Пітера, Бреґеля молодшого, Дюрера, Луни Лейденського та інших.

ІСТОРИЧНИЙ музей Харкова було засновано в 1866 р. На жаль, німецько-фашистські загарбники знищили цінні колекції та експонати, зруйнували приміщення. В поповненні фондів та експозицій музею надали допомогу інші міста країни. Зараз в музеї зібрано численні пам'ятники матеріальної та духовної культури, документи, твори мистецтва, знаряддя виробництва та домашні речі, що відтворюють історію українського народу в її нерозривному зв'язку з історією російського та інших народів СРСР.

МАЙЖЕ перед від'їздом ми побували на ХТЗ. Весною 1930 року на околиці Харкова розпочалося будівництво тракторного заводу. В жовтні 1931 р. з конвеєра зійшов перший трактор з маркою «ХТЗ». За тридцять років свого існування завод випустив багато тракторів. Зараз завод випускає швидкісні гусеничні трактори Т-74, колісні машини ДТ-20.

Зараз на підступах до конвеєра потужний красень «Т-125». Ця машина буде виконувати різні сільськогосподарські роботи — орати, культивувати, обробляти ґрунт перед сівбою, транспортувати вантаж.

***

ПРАКТИКА закінчилась. Дописано реферати, проглянуто останні листки документів, зроблено виписки для дипломних робіт. Попереду — Одеса, лекції, нове напруження розуму та волі на фінішній прямій — п'ятому курсі.

О. СЕМЕРІН.

НА ВАРТІ ПОРЯДКУ

В період, коли наші студенти допомагали будівникам села збирати щедрі дарунки осені, ввечері на охорону громадського порядку вийшли робітники установ вузу.

В цей вечір чергували дружинники експериментальних майстерень університету В. Грандафір, М. Кувшинов, І. Фельдман, М. Александров на чолі з В. Доменком.

Побачивши п'яних, гоноровитих розбишак, які дозволяли собі на вулиці всілякі неподобства і навіть намагались побити дідуса, наші товариші не пройшли мимо цього негідного вчинку. Вони примусили зарозумілих юнаків, серед яких двоє з чотирьох виявились студентами будівельного інституту, дати звіт за свій вчинок вже перед начальником Добровільної народної дружини Центрального району, куди вони були доставлені.

Пильно стоять на варті спокою міста наші дружинники.

БІЛЯ РОЗКЛАДУ...

ЗА ДОБРОЮ ТРАДИЦІЄЮ

ПАРТІЙНИЙ комітет Комінтернівського територіального колгоспн-радгоспного виробничого управління провів семінар пропагандистів в зв'язку з початком навчального року в сітці партійно-політичної освіти.

За доброю шефською традицією в цій роботі парткому надав допомогу університет. На семінарі з лекціями виступили доцент Д. Бельфор — «Характер нашої епохи та генеральна лінія світового комуністичного

руху», доцент А. Введенський — «Боротьба за мир та розвиток світового революційного процесу», доцент Д. Богуненко — з доповіддю про міжнародне становище.

Семінар викликав великий інтерес у сільських пропагандистів.

ЗАХИСТИЛИ ДИСЕРТАЦІЇ

ОСТАННІМ часом співробітники та випускники нашого університету захистили кандидатські дисертації. Серед них — співробітник університету Г. В. ДОНЦОВ, випускниця та співробітниця біологічного факультету — Н. І. ІЩЕНКО, випускниця історичного факультету В. Ф. МАЙСТРЕНКО.

КОЛИ СОВІСТЬ МОВЧИТЬ

ІДУТЬ вступні екзамени. Під дверима аудиторій хвилюються абітурієнти.

Остеронь стоїть юнак й нервово листає книжку. Поспішно вярвав кілька листків, сховав до кишені, — знову листає.

З аудиторії вийшла сяюча дівчина:

— Відмінно!

Заходить мій незнайомец. На підвіконнику залишилась його книжка. Я розкрив її. Десятки вирваних сторінок...

Цей випадок я згадав, коли нещодавно побував у студентській бібліотеці. Там саме списували зіпсовані книги. У зовсім нових повіривані сторінки, навіть цілі розділи; інші обшарпані, обмальовані, з підкресленим текстом, в чорнильних плямах.

Значить і серед студентів є такі, як отой абітурієнт. Це на їх совісті списані книги.

А що сказати про тих, хто підробляє інвентарні номери?!

Здавалося б, навіщо? Адже кожен одержує книги зі своїми номерами. Так. Але буває, що еґіст губить свою. Тоді бере книгу товариша. Маніпуляція триває хвилину...

Підробку виявляють. Зіпсована книга, обманутий товариш й сам осоромлений.

Книга... В житті кожної людини вона відіграє неоціненну роль. Недарма говорять: книга вчить, як на світі жить. А хто не знає, як високо цінував її М. Горький? Великий книголюб нам заповідав: «Любіть книгу — джерело знань».

Це мені й тобі, товаришу, всім і кожному.

За що ж дехто так зневажає книгу?

На кожному факультеті є студенти, які з різних причин вступають в конфлікт з бібліотекою. Тут особливо відзначається філо-

логічний факультет. Може саме Шевчук, А. Свенцицька, В. Степаненко і не понівечили книги, якими користувалися. Але чому вони не заявили в бібліотеку про помічені неподобства?

Дехто заявляє:

— Знаю, хто це зробив, але не скажу. Покриває зло ще й вихваляється.

Про негідних студентів повідомляють в деканати, з ними розмовляє декан. Тим і обмежуються. Як свідчать факти — цього не досить.

Треба, щоб про таких знали всі, щоб їх засуджували факультетські громадські організації. Нехай буде створена атмосфера нетерпимості навколо еґістів, що живуть за правилом «Аби мені було добре».

Молодий будівник комунізму оберігає громадське багатство й множить його. Боротьба за продовження життя книги — обов'язок кожного студента.

А. МИКИТЕНКО.

КУТОК КУЛЬТУРИ МОВИ

ЩО ТАКЕ „ЗАРУБІЖКА“?

МЕНІ, людині порівняно новій в Одеському університеті, не раз впадає в вічі те, що іншим здається звичайним, звичним. Очевидно, на філологічному факультеті звикли з таким словом, як «зарубіжка» (серед студентів русистів це слово звучить, як «зарубежка»). Коли я вперше почув це слово, то ніяк не міг второпати, що воно означає. Боячись залишитись смішним в очах своїх колег і студентів, я не став розпитувати про значення цього слова, а звернувся до словників. Але там такого слова не виявилось.

За своїм оформленням це слово нагадує віддієслівні утворення типу «замішка», «крадіжка» і подібні, що утворені від дієслів «замішати», «красти». Отже «зарубіжка», очевидно, від слова зарубати! Мені стало моторошно від такої «етимологічної» знахідки. Хто ж це кого зарубав на філологічному факультеті? Не втримався і запитав своїх студентів. Виявляється, що цей лінгвістичний

покруч-стиляга народився у середовищі студентів-філологів і трі роки побуває у значенні «зарубіжка» на літературі».

ПРО СЛОВО „ДЕВОЧКИ“

ДОСИТЬ часто студенти і особливо студентки, розмовляючи російською чи українською мовою, при звертанні одна до одної вживають слово «девички». Вони навіть і не підозрівають, як грубо це звучить, коли воно звернено до дорослої дівчини.

Російське слово «девичка» має значення: дитина жіночої статі. Отже, «девичка» — це маленька дівчина, дівчинка, дівчатко, а також дівчина-підліток. Доросла ж дівчина — не «девичка», а «девушка».

Дуже прикро за наших дівчат-студенток, коли вони цураються прекрасних слів «девушки» чи «дівчата», замінюючи їх невідповідним словом «девички».

Професор С. БЕВЗЕНКО.

Редактор Є. ГОГУНСЬКИЙ.